

ХОДІННЯ ПО ПІШОХІДНИХ ПЕРЕХОДАХ ЯК СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

В Україні існує ілюзія, що за діяння, які є зовні правомірними, не настає кримінальна відповідальність. Одним із виявів такої ілюзії є використання прийому «ходіння по пішохідних переходах» для перекриття руху по дорогах з метою привернути увагу до невирішення своїх групових проблем, примусити органи влади чи місцевого самоврядування чи суб'єктів господарювання до вчинення певних дій.

Це явище набуло в сучасній Україні характеру справжньої пошесті – дня не минає без того, щоб не було повідомлень про фактичне перекриття чи загрозу перекриття руху вулицями та магістралями з боку «бляхарів», тих, кому відключили енергопостачання за дійсні чи уявні борги, не підвищили військову пенсію, не віддають депозити збанкрутілих банків, а то й тих, хто займається «мурашковою контрабандою», незаконним видобутком бурштину й т.п. На черзі, очевидно, власники гральних автоматів та торгівці наркотиками...

Справедливості заради слід відзначити, що у ряді випадків невдоволення діями чи бездіяльністю органів влади чи місцевого самоврядування або ж суб'єктів господарювання дійсно обґрунтоване і заслуговує на саму гостру реакцію. Але, чи повинна вона стосуватися всіх і кожного, хто користується шляхами сполучення?

Адепти вказаних заходів вважають, що обраний ними спосіб є цілком правомірним, посилаючись при цьому на конституційне право на вільне вираження своїх поглядів (ст. 23 Конституції України) та на те, що пішоходи мають право на перевагу під час переходу проїзної частини позначеними нерегульованими пішохідними переходами (п. 4.14 Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306 (з наступними змінами), далі – Правила). Органи влади України всіх видів та рівнів внаслідок своєї «беззубості» та дрімучого юридичного невігластва, очевидно, погоджуються з такими трактуваннями. Адже загальновідомо, що всі вказані акції проходять фактично безкарно для їх організаторів та активних учасників, масштаби перекривання доріг розростаються, в суспільстві не створюється почуття відрази до тих, хто порушує нормальне життя всієї держави.

Разом із тим, елементарне звернення до нормативних актів, навіть поверхневе їх тлумачення показує, що ситуація з перекриванням доріг, зокрема, шляхом курсування вперед-назад по пішохідних переходах має

оцінюватися принципово інакше, ніж це роблять самі «перекривальники» та представники влади, які їм потурають. Важливими при цьому видаються наступні положення:

— реалізація своїх прав не повинна шкодити інтересам інших осіб. Аксіоматичним є положення згідно якого права однієї особи закінчуються там, де починаються права інших людей. Відповідно, межею права на вираження поглядів є право всіх інших на свободу пересування та використання доріг. Це чітко та однозначно закріплено в ст. 23 Конституції України та ч. 2 ст. 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Відповідно, блокування загальнодоступних доріг у жодному разі не може бути оцінене як реалізація своїх прав;

— Правила передбачають, що учасники дорожнього руху повинні бути взаємно ввічливими (п. 1.3), не повинні створювати перешкоду для руху (п. 1.5). Перекриття доріг не має нічого спільного з виконанням цим однозначних і таких, які не підлягають довільному тлумачення вимог поведінки на дорогах загального користування;

— пішохід зобов'язаний не затримуватися і не зупинятися без необхідності на проїзній частині автомобільної дороги, вулиці і залізничному переїзді (ч. 2 ст. 17 Закону України від 30 червня 1993 року № 3353-XII «Про дорожній рух»). Відповідно до пп. «г» п. 4.14 Правил такою необхідністю є лише забезпечення безпеки дорожнього руху. Це означає, що пішохід може зупинитися на дорозі лише для того, щоб пропустити транспортний засіб, але аж ніяк не для того, щоб створити перешкоду для його руху;

— порядок використання автомобільних доріг загального призначення для масових заходів визначають місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування за погодженням з відповідним підрозділом національної поліції, а доріг державного значення – також із відповідним центральним органом виконавчої влади (ст. 36 Закону України 8 вересня 2005 року № 2862-IV «Про автомобільні дороги»). Неможливо уявити, що вказані органи можуть погодити місцем демонстрації пішохідний перехід, що унеможливорює дорожній рух.

— ходіння пішохідних переходів протягом тривалого часу, неодноразове безперервне перетинання шляхів сполучення в різних напрямках взагалі не охоплюється поняттям «дорожній рух», а особа, яка це здійснює, не виступає як пішохід - учасник дорожнього руху. Адже дорожній рух передбачає мету переміщення особи, досягнення нею певного пункту, а аж ніяк не привернення уваги до своїх дійсних чи надуманих проблем;

— вчинення дій, які при інших обставинах можуть бути правомірними зовсім не виключає протиправності аналогічних за формою дій, які проте, вчинені в іншій обстановці чи з іншою метою, супроводжуються іншими діями тощо (отримання чужого майна, статеві зносини, передавання

інформації). Це повною мірою стосується і переміщення по пішохідних переходах. Наявність мети припинити дорожній рух кардинально змінює оцінку таких зовні законних дій.

Кожна із наведених обставин зокрема, а, тим більше, всі вони в сукупності, свідчить про протиправний характер дій осіб, які перекривають дороги шляхом ходіння по пішохідних переходах. Такі дії можуть виступати способом вчинення цілої низки злочинів, зокрема: перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114-1 КК), терористичного акту (ст. 258 КК), блокування транспортних комунікацій (ст. 279 КК), групового порушення громадського порядку (ст. 293 КК), хуліганства (ст. 296 КК), самоуправства (ст. 356 КК).

Не вдаючись в характеристику умов відповідальності за кожен із вказаних злочинів, вчинений шляхом ходіння по пішохідних переходах, не зупиняючись на розмежуванні їх складів, не вирішуючи питання конкуренції між статтями КК, які передбачають відповідні кримінально-правові норми відзначу, що переважна більшість вже вчинених або анонсованих випадків перекриття доріг становлять собою терористичні акти.

УДК 341.9(043.2)

Оболенцев В. Ф., к.ю.н.,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЗЛОЧИНУ

Раніше фахівці вже вказували на можливість розуміння злочину як системного об'єкту. На думку Я. І. Гілінського: «Злочин є системою. Він характеризується певною структурою, елементним складом (склад злочину). Це цілісна (не сумативна) система. Кожен її елемент виступає як специфічна частина даної системи (суб'єкт та об'єкт злочину, об'єктивна його сторона та ін.)» [2, с.50]. Розглядаючи інтегративну функцію складу злочину, М. І. Бажанов стверджував, що усі його ознаки знаходяться в єдності та взаємозв'язку і створюють собою інтегративну систему, яка характеризує в цілому діяння як злочинне та каране [1, с.451].

Вважаємо, що системні властивості (взаємодія чотирьох елементів складу злочину та нова емерджентна властивість - суспільна небезпечність як результат цієї взаємодії) дають підстави в усіх випадках вважати злочини системними об'єктами.

Як системний об'єкт злочин може бути змодельований. Враховуючи наш власний досвід моделювання системи злочинності [3] вважаємо, що